

**Извештај од консултативен состанок со Европската банка за обнова и развој (ЕБОР)
за експресниот пат Охрид-Пештани**

Датум: 10 јуни 2015 г.

Место: Хотел „Гарден“, Охрид

Време: 14:00 ч.

ЕБОР како финансиер на предложениот експресен пат Охрид-Пештани (предвидена вредност: 50 милиони евра) оваа недела организираше серија консултативни состаноци со невладиниот сектор и со локалната власт.

Состанокот го водеа локални претставници од ЕБОР, како и виш службеник од Одделот за животна средина и одржливост/седиште на ЕБОР во Лондон, Јавното претпријатие за државни патишта (ЈПДП) – изработувач на предлог-проектот и тим експерти најмени од ЈПДП. Предлог-проектот го презентираше вработен од ЈПДП Македонија.

Граѓанската иницијатива Охрид SOS беше поканета на состанокот со НВО секторот. На состанокот покрај Иницијативата беа присутни и претставници од Хидробиолошкиот завод во Охрид, Здружение за заштита на животните и животната средина „ЕДЕН“, Здружение за заштита на животната средина „Грашница“, Туристички кластер „ЕДЕН“, Црвен Крст Охрид, Асоцијација на жени „Бисера“, Асоцијација на еколошки фармери „Гица Инкубатор“ и Туристичка асоцијација.

Присутните граѓански организации остро се спротивставија на имплементацијата на предлог-проектот поради повеќе причини:

1. Во зоната на активно управување (каде што е незаконски да се гради), патот зафаќа 49,75 ха и на тој начин ефективно уништува 76,64 ха од зоната за активно управување
2. Вкупната површина на предлог проектот се протега на 324,62 ха, од кои 310,46 ха се заштитена површина на Националниот парк
3. Незаконска и неприфатлива промена во зоните на заштита во Националниот парк (за проектот да може да се имплементира треба да се симне нивото на заштита на одредени зони!)
4. Планскиот документ не е во согласност со целите на Планот за управување (ПУ) со Нац. парк Галичица
5. Ќе се уништи заедницата македонски даб (*Quercus macedonicus*) дефинирана во Директивата за хабитати како приоритетно живеалиште, која според предлог-проектот се наоѓа кај јазолот Трепејца
6. Предложените промени во ПУ се спротивни на примарната цел IV од ПУ којашто гласи: „Урбанизацијата во Паркот е контролирана и во функција на одржливиот развој и квалитетот на животот во локалните заедници“
7. Предвидените проекти, за коишто се врши и измена на зонирањето на паркот што претставува брутално непочитување на постојниот валиден документ, не се дел од Акциониот план за спроведување на стратегијата за развој на туризмот во НП Галичица
8. Постои огромен ризик изградбата на патот да ги наруши подземните водени текови кои го напојуваат Студенчишкото Блато, што може да значи дека блатото може да се уништи, а доколку се уништи блатото, во многу скоро време ќе се уништи и езерото
9. Експресниот пат не е економски одржливо решение бидејќи по него не смее да се движат пешаци и велосипедисти. Ова ќе го наруши природното движење на авантуристите кои

сега може да стигнат до планината директно од сместувачките капацитети. Патот ќе создаде вештачка бариера и ќе ги одврати ваквите туристи да го посетуваат Охрид за да практикуваат ваков тип на туризам, кој е најисплатливата туристичка алтернатива бидејќи трае во текот на целата година и не е ограничена на одредено годишно време

10. Експресниот пат не е финансиски оправдано решение бидејќи сообраќајниот метеж е проблем само приближно триесетина денови во годината (15 јули-20 август) и тоа не по цели денови, туку само двапати дневно – околу 10-11 ч. претпладне и околу 19-20 ч. навечер.

Единствената граѓанска организација која го поддржа предлог-проектот, притоа не додавајќи им важност на штетните последици врз животната средина, односно, занемарувајќи ги целосно штетните последици кои ќе ги предизвика овој проект, беше Туристичката Асоцијација. Нејзиниот претставник кажа дека експресниот пат ќе биде одлична придобивка за Охрид и неговиот туризам, така што ќе помогне во оживување на неговата замрзена економија. На неговиот став се спротивстави Иницијативата Охрид SOS велејќи му дека овој проект значи уништување на паркот, што всушност е уништување на планината (и индиректно на езерото). Охрид SOS го нагласи непобитниот факт дека Охрид е туристичка атракција токму поради својата природа, затоа, да се збрише природата на Охрид ќе значи Охрид да се избрише од светската карта на туристички дестинации.

Претставничката од НВО „Бисера“ ја изрази својата загриженост за состојбата на постојниот пат. Имено, таа кажа дека во „шпицот“ на летната сезона речиси е невозможно амбулантно возило да стигне навреме доколку има потреба од итна интервенција. Спомна два случаја – еден на загинат параглајдерист и еден случај на смрт поради давење. Меѓутоа, нагласи дека имплементацијата на проектите во овој регион треба да биде во целосна согласност со националната и меѓународната легислатива, како и дека животната средина треба да биде високо на листата со приоритети. Истакна дека новите проекти не смее да имаат неповратни негативни последици како што стои во моменталната СОВЖС (Стратегиска оценка за влијание врз животна средина) која во моментот се ревидира.

Граѓанските организации изразија загриженост за приказната зад експресниот пат. Истакнаа дека имајќи ги предвид гореспоменатите негативности поврзани со имплементацијата на проектот, причините за негово спроведување делуваат сомнителни и невистинити. Според нив вистинската цел на овој проект е иницијална фаза од реализацијата на ски-центарот Галичица кој е уште еден несакан, бескорисен и исклучително штетен проект што ќе значи уништување на Националниот Парк. Граѓанските организации подвлекоа дека во Македонија има седум ски-центри, но дека ни еден од нив не функционира соодветно, ниту е посетуван од многу туристи. Всушност, минатата година ски-центарот Кожуф не го посети ни еден турист бидејќи патот што води до него беше затрупан со неколку метри висока снежна покривка и цела сезона надлежните не најдоа слободно време да го расчистат.

Сепак, граѓанските организации сметаат дека постојниот пат има потреба од реконструкција и дека напорите треба да се насочат таму – да се најде најсоодветно решение како ова да се изведе.

Охрид SOS подвлече дека Македонија е земја-кандидат за влез во ЕУ и како таква треба да ја почитува и да се залага за стратегијата на ЕУ – паметен, одржлив и инклузивен раст. Уништувањето на природата за краткотрајна финансиска придобивка е движење во спротивна насока.

Иднината на Охрид е алтернативниот туризам – активности кои ќе привлекуваат туристи во текот на целата година, не само во една сезона. Сите присутни граѓански организации се согласија со оваа констатација.

Состанокот беше затворен со кусо излагање на претставниците од ЕБОР кои истакнаа дека СОВЖС за НП Галичица се ревидира. Потоа ќе следуваат студии за проценка на биодиверзитетот и за мапирање на хабитатите долж трасата (ЈПДП има најмалку француска компанија по препорака на ЕБОР за овие две студии, кои ќе соработуваат со локални експерти), а ќе се направи и студија за проценка на влијанието врз природното и културното наследство (во соработка со УНЕСКО).

Ревидираната СОВЖС се очекува да биде готова до крајот на јуни 2015 г. НП Галичица како нарачател на студијата ќе организира јавна расправа во согласност со националните процедури и СОВЖС ќе биде отворена за коментари 120 дена по нејзиното објавување.

На самиот крај Охрид SOS ја потсетија ЕБОР на нејзините вредности – поддршка на демократијата, залагање за одржливо општество и за чиста животна средина, воедно апелираа до неа да одржи тоа што ветила:

„Настојваме проектите кои ги финансираме да бидат одржливи и од аспект на животната средина и од социјален аспект, да подразбираат почитување на правата на работниците и заедниците и да се конципираат и менаџирани во согласност со националната легислатива и добрите меѓународни практики“.

Зачудувачки е фактот што ЕБОР воопшто земал предвид ваков контроверзен проект што подразбира менување на зони со намалување на заштитата и уништување на светско наследство под заштита на УНЕСКО. Искрено се надеваме дека ЕБОР ќе си остане доследна на вредностите и принципите и дека ќе се повлече од овој проект што фрла темен плашт врз иднината на Охрид.

NB: На состанокот со локалната самоуправа само една месна заедница – МЗ Лагадин, беше против предлог-проектот и својот став го поткрепи со аргументи извлечени од постоечката СОВЖС. Претставникот од МЗ Лагадин, претседателката Илина Арсова, во целост се согласува со гледиштата и ставовите на невладиниот сектор, како и на домашната и меѓународната научна елита. Нејзиното резиме од состанокот е во прилог на овој документ.

Со почит,
Активисти на Граѓанска иницијатива „Охрид SOS“

Прилог 1

Вчера на ден 10.06.21015 година во хотелот Гарден во Охрид се одржа консултативен состанок на Европската Банка за обнова и Развој со претставници на месните заедници долж Охридското крајбрежје, засегнати со предлог планот за изградба на експресен пат Охрид - Пештани.

Имено овој пат е предвидено да изнесува 14 метри во ширина, еднакво на најфрекветните автопати во земјава. Истиот поминува низ зони за активно управување и зони за одржлив развој на националниот парк Галичица, со што неповратно ќе се измени пејзажно рекреативната улога и целосниот идентитет на националниот парк.

На јавната дебата одржана во просториите на НП Галичица во јануари годинава, за првпат во јавноста беше презентирани овој проект како дел од меѓународниот експресен пат кој од овој правец ќе ја поврзува Р. Македонија со Р. Албанија. Согласно со процедурата за оцена на влијанието врз животна средина, беше изработена темелна студија СОВЖС презентирани истиот ден. Овој, до сега единствен документ за влијанието од измените на управување со НП Галичица, изградба на експресен пат и други предлог проекти, даде јасна негативна оцена потенцирајќи ги неповратните загуби на заштитениот жив свет, директни и индиректни влијанија врз состојбата на НП Галичица и Охридското Езеро.

Само по 5 месеци, на вчерашниот состанок ни беше презентирани дека студијата е ревидирана, а проектот прилагоден за да ги ублажи негативните влијанија врз НП со можност да „компензира“ на природата и живиот свет за она што ќе и биде одземено. Ваква можност според првичната студија (која доби пофални критики за професионалната изработка и деталност), беше исклучена. Експертите додадоа дека имплементација на овој проект ќе остави перманентни лузни, еколошки и биолошки падови, кои на долготраен план негативно ќе се одразат и врз туризмот односно на локалната економија.

Вчера, во поголем дел претставниците на месните заедници го поздравиле овој проект, истакнувајќи ги своите сомнежи и барања. Сметам дека населението не е доволно информирано и свесно за придобивките наспроти загубите од ваква активност. За мештаните чии имоти ќе бидат експроприрани единствената економска придобивка од овој пат е надоместокот кој ќе го добијат и според ветувањата ќе биде повисок од пазарната вредност на земјиштето и нивните загуби и меѓувремени инвестиции ќе бидат надоместени.

Според мое мислење кое се совпаѓа со ставот на повеќе организации од невладиниот и научниот сектор кои се во допир со туристичка дејност и заштита на животната средина, проектот за овој експресен пат е во моментот апсолутно непотребна и неприоритетна инвестиција, која не е оправдана ниту од практична ни функционална улога.

Загрижени сме дека Галичица се соочува со истиот проблем кој го снајде Водно, каде огромните загуби на зелена површина не се оправдаа. Патот кој минува низ планината Водно останува неискористен, бидејќи мештаните од другата страна на планината сеуште се служат со старите постоечки патишта кои им се поблиски и пократки.

На презентацијата имаше многу нејасни моменти и манипулантски информации каде се прикриваат вистинските потреби во однос на габаритноста на овој пат како и идентификување на загрозените зони од НП. Повеќето мои прашања и забелешки останаа неодговорени. Присутните

ќе имаат 120 дена да реагираат со писмени коментари до надлежните од ЕБОР по објавување на ново креираната студија.

Илина Арсова,
МЗ Лагадин, претседателка